

Nr 1.

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksbanken, jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges riksbank, till utskottet avgivna berättelsen om bankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1953, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 15 januari 1954.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Fahlander, Mogård, Werner, Wehtje och Kronstrand;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Schmidt, Nilsson i Landskrona, Sköldin, Dickson, Gustafson i Göteborg, Gavelin och Persson i Norrby.

Berättelse till bankoutskottet angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning.

Jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges Riksbank få fullmäktige i riksbanken härmed till bankoutskottet avgiva berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1953.

Överenskommelserna med kreditinstituten.

I berättelsen till 1953 års riksdags bankoutskott redogjorde fullmäktige för de överenskommelser, som i början av 1952 träffades mellan riksbanken och kreditinstituten angående vissa kreditpolitiska åtgärder, som syftade till en stabilisering av penningvärdet.

Vissa problem i samband med finansieringen av framförallt Stockholms stads men även andra kommuners lånebehov, fortsatta svårigheter beträffande en tillfredsställande finansiering av bostadsbyggandet samt det olika mottagande, som kommunlån och industrilån mötte på marknaden, och i samband därmed diskussioner rörande räntedifferentieringen mellan olika lånetyper och dennas inverkan på möjligheterna att placera de olika lånetyperna på marknaden m. fl. omständigheter föranledde under våren och försommaren 1953 fullmäktige att till behandling upptaga hela kreditmarknadspolitiken. Läget påkallade enligt fullmäktiges bedömande, att överenskommelserna med försäkringsbolagen — som till skillnad från överenskommelserna med övriga kreditinstitut innehöllo en uppsägningsklausul — uppsades. Så skedde den 11 juni, och försäkringsbolagen och övriga institut inbjödos till nya överläggningar för lösande av nämnda problem.

Sedan överläggningarna avslutats, offentliggjorde fullmäktige den 9 juli 1953 riksbankens förslag till komplettering och ändring av då gällande överenskommelser med banker och försäkringsbolag.

Riksbanken syftade med sitt förslag främst till en sådan prioritering av finansieringen av bostadsproduktionen, att det planerade bostadsbyggandet skulle kunna fullföljas utan att kreditsvårigheter lade hinder i vägen. Detta måste komma att medföra en ytterligare åtstramning av kreditgivningen på andra områden. Fullmäktige underströko dock samtidigt, att denna prioritering i kredithänseende av bostadsproduktionen icke finge föranleda, att densamma komme att överstiga de härför tillgängliga reella resurserna.

Beträffande finansieringen av bostadsbyggandet innebar förslaget, att bankerna i princip skulle ställa erforderliga byggnadskreditiv till förfogande. Detta skulle betyda en återgång till tidigare gällande förhållanden vid

finansieringen av bostadsbyggandet under byggnadstiden. Härigenom skulle också uppnås, att man framdeles undveke en sammanblandning av kommunal upplåning för egentliga kommunala ändamål och för bostadsproduktion, som varit en av orsakerna till vissa kommuners finansiella svårigheter. Den ökade kreditgivning från bankerna, vilken kunde bli följden av en utvidgad byggnadskreditgivning, skulle icke få medföra någon ändring av den målsättning i likviditetshänseende, som gällde enligt tidigare överenskommelse.

Hos övriga kreditinstitut hemställde riksbanken, att de skulle medverka till snabbast möjliga avlyftning av byggnadskreditiven hos bankerna, sedan fastigheterna färdigställts.

Den räntedifferentiering mellan olika lånetyper, som angavs i de ursprungliga överenskommelserna, hade — som redan antytts — kritiserats från skilda håll såsom varande för stor och en bidragande orsak till svårigheterna att placera vissa kommunala obligationslån. Med anledning härav tillkännagåvo fullmäktige, att räntorna på kraftverks- och industriobligationslån skulle sänkas och att emissioner av dylika lån tillsviðare skulle medgivas på villkor, som svarade mot en effektiv avkastning av cirka 3,6 % respektive 3,75 %. Kommunobligationsräntan fastställdes tillsviðare till 3,5 à 3,6 %, beroende på tiden för konverteringsrättens inträde m. m.

I sitt svar på riksbankens förslag förklarade sig Svenska bankföreningen beredd att rekommendera sina medlemmar att söka tillmötesgå riksbankens önskan om finansiering av bostadsproduktionen. Till denna sin principiella anslutning till riksbankens förslag fogade bankföreningen vissa reservationer i fråga om sedvanlig kreditprövning och möjligheterna till en avlyftning av byggnadskreditiven ävensom vissa uttalanden rörande de allvarliga konsekvenser, en ytterligare nedskärning av krediterna till näringslivet enligt bankföreningens bedömande skulle komma att medföra. Svenska försäkringsbolags riksförbund meddelade bland annat, att förbundet aviserat sina till överenskommelsen anslutna medlemmar om riksbankens hemställan om deras ökade medverkan i den permanenta bostadskreditgivningen genom snabbast möjliga avlyftning av byggnadskreditiven. Till förbundet icke anslutna men i överenskommelsen deltagande försäkringsbolag ävensom övriga berörda kreditinstitut lämnade liknande förklaringar.

Överenskommelserna med nämnda kompletteringar gällde till och med 1953 års utgång. Som bekant hade vissa försäkringsbolag av principiella skäl förklarat sig icke kunna ansluta sig till avtalet med riksbanken. Under sommarens överläggningar framstod det som tämligen klart, att dessa bolags medverkan i ett avtal enligt då tillämpade riktlinjer icke heller kunde vinnas i fortsättningen samt att under sådana förhållanden risk förefunnes för att andra bolag icke skulle biträda en förlängning av avtalet efter årsskiftet 1953/54. Ett fullföljande av den ekonomiska politiken enligt

de av riksdagen uppdragna riktlinjerna förutsatte emellertid enligt fullmäktiges mening en allmän medverkan från försäkringsbolagen. För att undersöka möjligheterna härtill riktades i september 1953 en förfrågan till försäkringsbolagen, huruvida det vore förenligt med deras principiella inställning att medverka i ett samarbete i friare former enligt de riktlinjer, som angivits i överenskommelserna för 1953. Svenska försäkringsbolags riksförbund förklarade sig berett att i rådande läge på kapitalmarknaden efter riksbankens hemställan rekommendera samtliga medlemsbolag att från och med den 1 januari 1954 handhåva sin placeringspolitik på ett sätt, som läge inom ramen för den gällande överenskommelsen. De utanför förbundet stående bolagen lämnade liknande förklaringar.

Riksbanken tillställde i anledning härav den 21 december 1953 Svenska försäkringsbolags riksförbund och de utanför förbundet stående bolagen en rekommendation rörande försäkringsbolagens placeringar under 1954. Det formella avtal, som gällde intill 1953 års utgång, har alltså ersatts av ett samarbete i friare former.

I slutet av december riktade riksbanken en förfrågan till övriga kreditinstitut, huruvida dessa voro villiga att tillsvidare under 1954 förlänga de för 1953 gällande överenskommelserna. Svenska sparbanksföreningen meddelade i anledning härav, att dess styrelse beslutat rekommendera de till föreningen anslutna sparbankerna att även i fortsättningen följa de riktlinjer för sin kreditgivning, vilka dittills tillämpats. Representanter för bankföreningen förklarade sig vid förhandlingsbordet — dock utan att taga slutlig ståndpunkt — i princip villiga att acceptera en förlängning av då gällande överenskommelse. Sedermera meddelade emellertid en av de större affärsbankerna, att den på grund av principiella skäl icke ansåg sig kunna delta i ett avtal för år 1954. I detta läge beslöt fullmäktige den 7 januari 1954 att återkalla riksbankens skrivelser i denna fråga till Svenska bankföreningen, Sparbankernas bank samt Svenska jordbrukskreditkassan och i stället tillställa nämnda institutioner en anmodan, att dessa måtte rekommendera sina medlemmar respektive själva i sin kreditpolitik tillsvidare under 1954 tillämpa de riktlinjer, som följts under 1953. Fullmäktige komma sedermera — då erfarenhet vunnits om hur de rekommendationer verka, som tillställts kreditinstituten — att till behandling upptaga frågan om vilka åtgärder som eventuellt kunna bli nödvändiga för genomförande av de av riksdagen uppdragna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Kreditmarknaden.

Under perioden januari—november 1953 medförde riksbankens transaktioner en minskning av likviditeten utanför riksbanken med 563 miljoner kronor, som framgår av sammanställning å sid. 7, vilken i samman-

drag visar förändringarna i riksbankens tillgångar och skulder under nämnda period. Denna indragning av medel — som kunde ske trots ett likviditetstillskott genom dels ett valutainflöde på 270 miljoner kronor och dels en nedgång i statliga myndigheters tillgodohavanden på checkräkning i riksbanken med 250 miljoner kronor — åstadkoms genom en minskning av riksbankens innehav av svenska skattkammарväxlar och obligationer med 915 miljoner kronor. Av nedgången i statspappersportföljen om 915 miljoner kronor föll 574 miljoner kronor på januari, då riksgäldskontoret inlöste huvudparten av de skattkammарväxlar, vilka riksbanken i december 1952 övertog från riksgäldskontoret och affärsbankerna. Ökningen av likviditeten utanför riksbanken genom övertagandet av nämnda skattkammарväxlar visade sig — som av fullmäktige förutskickades i föregående års berättelse — således delvis vara av tillfällig karaktär. Även bortsett från inverkan av denna transaktion tillförde riksbanken under perioden januari—november 1953 icke penningmarknaden några nya medel utan kunde neutralisera valutainflödet och minskningen av statsverkets behållning på checkräkning i riksbanken genom övriga transaktioner med marknaden.

Den minskade likviditeten utanför riksbanken under de elva första månaderna 1953 träffade huvudsakligen affärsbankernas behållningar på checkräkning i riksbanken, vilka sjönko från 558 miljoner kronor vid årsskiftet 1952/53 till 79 miljoner kronor ultimo november 1953, en nedgång på 479 miljoner kronor. Omsättningens behov av sedlar minskade under samma period med 65 miljoner kronor.

Under december 1953 företogo affärsbankerna inför årsskiftet en viss kassapåfyllning. Den 14 december förföllo skattkammарväxlar liggande hos affärsbankerna till ett belopp av 379 miljoner kronor, varav 62 miljoner kronor konverterades, medan övriga växlar fingo lösas av riksgäldskontoret. För att finansiera denna transaktion övertog riksbanken från riksgäldskontoret skattkammарväxlar till ett belopp om sammanlagt 400 miljoner kronor, förfallande den 20 januari 1954. Under sista decemberveckan fick riksbanken från affärsbankerna övertaga skattkammарväxlar till ett ytterligare belopp om 87 miljoner kronor samt därutöver ställa 35 miljoner kronor till förfogande såsom kredit i checkräkning. Även dessa transaktioner sammanhånga med påfrestningarna på affärsbankernas kassor i samband med årsskiftet.

Utvecklingen under december 1953 har därigenom inneburit, att under hela det gångna året genom riksbankens transaktioner med marknaden dennas likviditet minskat med 139 miljoner kronor. Förändringarna av tillgången på betalningsmedel ha fördelat sig med en ökning av sedlarna med 259 miljoner kronor och en minskning av affärsbankernas m. fl. behållningar på checkräkning i riksbanken med 398 miljoner kronor.

	Jan.-Nov.		Dec.	
	1952	1953	1952	1953
Nettoresultat av riksbankens samtliga guld- och valutatransaktioner	— 107	+ 270	+ 36	+ 65
Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkning i riksbanken (excl. clearingmedel)	+ 129	+ 250	— 99	— 158
Nettoresultat av riksbankens köp och försäljning av svenska skattkammarväxlar och obligationer	— 272	— 915	+ 691	+ 460
Lån och krediter med avdrag för insättning å bunden räkning	+ 152	— 19	+ 50	+ 30
Andra transaktioner med marknaden	— 93	— 149	+ 37	+ 27
Nettoresultat av riksbankens transaktioner	— 191	— 563	+ 715	+ 424
Utelöpande sedlar	+ 201	— 65	+ 286	+ 324
Affärsbankernas m. fl. tillgodohavanden å checkräkning i riksbanken .	— 392	— 498	+ 429	+ 100
Summa förändringar av tillgången på betalningsmedel	— 191	— 563	+ 715	+ 424

+ = ökning av likviditeten utanför riksbanken.

— = minskning av likviditeten utanför riksbanken.

Läget på penning- och kapitalmarknaden karakteriserades under början av 1953 av en relativ knapphet på pengar och en viss tröghet vid placandet av vissa obligationslån. Efter halvårsskiftet inträdde en markant omsvängning, som bland annat tog sig uttryck i en starkt ökad inlåning hos affärsbankerna och en lättare kapitalmarknad. Under tolv månadersperioden december 1952—november 1953 steg inlåningen från allmänheten med 1 651 miljoner kronor och uppgick per ultimo november 1953 till 11 816 miljoner kronor. Den tidigare rekordsiffran för inlåningen — 10 901 miljoner kronor i februari 1952 — överskreds i juli 1953 med 175 miljoner kronor, och inlåningen steg därefter med ytterligare 740 miljoner kronor.

Affärsbankernas utlåning till allmänheten ökade under tiden december 1952—november 1953 med 87 miljoner kronor. Härvid bör dock observeras, att en under året gjord omläggning av statistiken i betydande utsträckning påverkat denna siffra. Elimineras inverkan av det ändrade beräknings sättet, torde ökningen i affärsbankernas utlåning till allmänheten under senaste tolv månadersperiod ha uppgått till cirka 235 miljoner kronor. Enligt av Svenska bankföreningen offentliggjord undersökning förelåg under perioden början av november 1952 — början av november 1953 en uppgång i utlåningen till allmänheten med 86 miljoner kronor. På grund av att uppläggnings av statistiken mellan nämnda tidpunkter förändrats,

föreligger ingen direkt jämförelse, men vissa allmänna slutsatser torde dock kunna dragas. Utredningens resultat ger vid handen, att utlåningen till industrien skulle ha minskat med 204 miljoner kronor medan utlåningen till handel och servicenäringar skulle ha ökat med 298 miljoner kronor. I viss utsträckning ha dessa siffror emellertid påverkats av den nämnda omläggningen av statistiken. Det torde sålunda kunna sägas dels att utlåningsminskningen inom gruppen industri varit rätt obetydlig, dels att även om hänsyn toges till omläggningen av statistiken en utlåningsökning förelegat för gruppen handel och servicenäringar. Det måste anses anmärkningsvärt, att trots flera faktorer som bort verka minskande på kreditbehovet — t. ex. den kraftiga ökningen av inlåningen på för företagen typiska räkningar och det därmed förbättrade likviditetsläget, den ofta framhållna minskade investeringsbenägenheten inom näringslivet, minskad lagerhållning och sjunkande partipriser — någon nedgång i affärsbankernas utlåning till dessa delar av näringslivet icke kunnat registreras. För partihandeln förelåg tvärtom en uppgång i de utestående krediterna och för handeln med transportmedel — d. v. s. huvudsakligen bilkrediter — har ökningen varit i det närmaste 100 miljoner kronor. En förklaring till dessa förhållanden kan tänkas vara, att företagen bedömt de framtida kreditmöjligheterna såsom osäkra och därför föredragit att icke amortera gamla krediter utan i stället låtit den förbättrade likviditeten taga sig uttryck i en ökning av å bankräkningar inestående medel. Den slutsatsen torde också kunna dragas, att kreditrestriktionerna under det gångna året totalt sett icke medfört någon minskad kreditgivning till näringslivet.

Krediterna till kommuner visade enligt bankföreningens undersökning en kraftig nedgång — eller med 160 miljoner kronor. I viss utsträckning sammanhänger denna minskning med att affärsbankerna enligt sommarens överenskommelser övertogo kommunal byggnadskreditivgivning. En starkt förbättrad likviditet hos kommunerna till följd av ökade skatteinkomster och en särskilt mot årets slut omfattande kommunal upplåning på kapitalmarknaden har även bidragit till nedgången i affärsbankernas kommunlån. Kommunernas förbättrade likviditet har även tagit sig uttryck i ökade insättningar på bankräkningar.

Till följd av ovan nämnda överflyttning av byggnadskreditivgivningen och ett ökat bostadsbyggande visa bankernas krediter för byggnads- och anläggningsverksamhet en ökning under perioden november 1952—november 1953 med 316 miljoner kronor. Under samma period minskade emellertid bankernas bostadskrediter — d. v. s. huvudsakligen inteckningslån i färdigställda fastigheter — med 118 miljoner kronor.

Den betydande inlåningsökningen har av bankerna under året till övervägande del placerats i tillgångar, som enligt överenskommelsen få redovisas som likvida. Under tolv månadersperioden december 1952—november 1953 ökade bankerna sitt innehav av skattkamarväxlar och statsobliga-

tioner med 1 496 miljoner kronor. Härigenom hade bankerna, som ännu vid årsskiftet 1952/53 i flera fall icke uppnått de i överenskommelsen med riksbanken fastställda relationstalen, med några undantag per ultimo november 1953 kunnat fullgöra sina likviditetsåtaganden. För bankväsendet som helhet ha de likvida tillgångarna i procent av skulderna — tillgångar och skulder definierade enligt överenskommelsen — från ultimo november 1952 till ultimo november 1953 ökat från 29,0 % till 39,1 %.

Under 1952 föranledde inlåningsminskningen en reducering av utlåningen till allmänheten, och samtidigt ökade bankerna de likvida tillgångarna med cirka 185 miljoner kronor. Under perioden december 1952—november 1953 har, som framgår av nedanstående sammanställning, inlåningsökningen till övervägande del placerats i likvida tillgångar. Som tidigare konstaterats har utlåningen ökat, trots att den ekonomiska utvecklingen kunde förväntas ha medfört en minskning av densamma.

Utvecklingen av insättarnas behållning och utlåningen under de elva första månaderna 1953 var hos de 84 större sparbankerna i stort sett likartad med utvecklingen under perioden januari—november 1952. För postsparbanken och centralkassorna för jordbrukskredit förelåg däremot i synnerhet under första delen av 1953 en avsaktning i förhållande till den takt, varmed inlåningen ökade under 1952. Inlåningsökningen var för post-

	Ult. nov. 1952	Ult. nov. 1953	Förändring ultimo november 1952—novem- ber 1953
A. 1) Kassa, checkräkning hos riksbanken och skattkamarväxlar	1 605	2 172	+ 567
2) Övriga likvida tillgångar (enligt överenskommelsen)	855	1 767	+ 912
Summa likvida tillgångar	2 460	3 939	+ 1 479
B. Skulder (enligt överenskommelsen) . .	8 486	10 087	+ 1 601
C. Inlåning på:			
1) checkräkning	1 976	2 050	+ 74
2) uppsägningsräkning	294	366	+ 72
3) sparkasseräkning	1 856	1 913	+ 57
4) depositions- och kapitalräkning . . .	6 039	7 487	+ 1 448
Summa inlåning	10 165	11 816	+ 1 651
D. Utlåning:			
1) Inrikes och utrikes växlar	2 488	2 573	+ 85
2) Rembourskrediter	235	48	— 187
3) Lån	5 698	5 542	— 156
4) Allmänheten beviljade krediter i räkning	2 366	2 711	+ 345
Summa utlåning	10 787	10 874	+ 87

sparbankens del cirka 100 miljoner kronor och för centralkassornas cirka 40 miljoner kronor lägre än under 1952. För postsparbanken skedde jämfört med 1952 en i stort sett motsvarande minskning av utlåningsökningen, medan för centralkassorna utlåningen steg cirka 30 miljoner kronor utöver 1952 års i förhållande till inlåningsökningen låga belopp.

	Affärsbankerna			84 sparbanker		
	Ökning eller minskning av:			Ökning eller minskning av:		
	Inlåningen	Utlåningen (bev.bel.)	Inlån. (+) resp. utlån. över-skott (—)	Insättar-behållningen	Utlåningen	Inlån. (+) resp. utlån. över-skott (—)
1/1—30/11 1949	+ 659	+ 183	+ 476	+ 346	+ 346	—
1/1—30/11 1950	+ 580	+ 1 003	— 423	+ 299	+ 358	— 59
1/1—30/11 1951	+ 1 710	+ 1 099	+ 611	+ 302	+ 232	+ 70
1/1—30/11 1952	— 348	— 101	— 247	+ 505	+ 421	+ 84
1/1—30/11 1953	+ 1 425	+ 199	+ 1 226	+ 500	+ 425	+ 75

	Postsparbanken			Centralkassor för jordbrukskred.		
	Ökning eller minskning av:			Ökning eller minskning av:		
	Insättar-behållningen	Utlåningen	Inlån. (+) resp. utlån. över-skott (—)	Inlåningen	Utlåningen	Inlån. (+) resp. utlån. över-skott (—)
1/1—30/11 1949	+ 180	+ 100	+ 80	+ 55	+ 44	+ 11
1/1—30/11 1950	+ 96	+ 90	+ 6	+ 43	+ 56	— 13
1/1—30/11 1951	+ 183	+ 172	+ 11	+ 51	+ 33	+ 18
1/1—30/11 1952	+ 320	+ 380	— 60	+ 106	+ 51	+ 55
1/1—30/11 1953	+ 222	+ 253	— 31	+ 67	+ 80	— 13

Fullmäktige beslöto den 19 november 1953 att från och med påföljande dag sänka det officiella diskontot för växlar på högst 3 månader från 3 % till 2¾ %. Samtidigt företogs en motsvarande nedjustering av lägsta utlåningsräntorna för lån på högst två månader mot säkerhet av guldkantade och vissa andra obligationer. Diskontosänkningen utgjorde ett led i den politik, som riksbanken fört under de två senaste åren i avsikt att bland annat genomföra en uppdelning av marknaden i en penningmarknad och en kapitalmarknad. I samband med diskontoändringen betonades, att diskontot framdeles borde i princip vara knutet till penningmarknaden och att ändringar av diskontot därför endast mera indirekt — via penningmarknaden — komme att påverka utvecklingen på kapitalmarknaden. Beslutet skulle däremot icke få medföra någon ändring i den kreditpolitik, varom överenskommelse träffats med kreditinstituten.

De av riksbanken vidtagna ändringarna i de noterade räntesatserna föranledde affärsbankerna att från årsskiftet 1953/54 göra motsvarande justering beträffande sitt lägsta växeldiskonto samt räntesatserna för obligationsbelåning, varjämte räntegottgörelsen för inlåning på uppsägningsräk-

ning sänktes från 1 % till $\frac{3}{4}$ %. Några dagar efter diskontoändringen beslöto affärsbankerna även att sänka räntan för lån banker emellan — s. k. dagslån — med $\frac{1}{4}$ % till $2\frac{1}{4}$ %. Under tiden fram till årsskiftet företog riksgäldskontoret successivt en nedjustering med 0,1—0,2 % av diskontot för skattkamarväxlar med intill ett års löptid.

Sparbankerna, postsparbanken och jordbrukskasserörelsen ha icke vidtagit någon ändring av tillämpade in- och utlåningsräntor.

I föregående års berättelse uttalade fullmäktige bland annat, att även om det ekonomiska läget under 1952 icke företedde någon enhetlig bild, det tidigare inflationstrycket hade lättats eller brutits. Den ekonomiska utvecklingen i vårt land under 1953 torde kunna sägas innebära fortsatt framgång för stabiliseringssträvandena. Prisutvecklingen under 1953 har karakteriserats av en sakta fallande partiprisnivå, medan konsumtionspriserna och levnadskostnaderna varit nästan oförändrade sedan mitten av 1952. Att den fallande partiprisnivån ännu icke slagit igenom i konsumtionspris- och levnadskostnadsindices beror bland annat på att prisfallet för vissa varor delvis uppvägs av hyresstegringen. Lönenivån kan — bortsett från en mindre uppjustering för industriarbetare — sägas ha varit oförändrad. Den i stort sett goda balansen mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden har framförallt visat sig i en minskad rörlighet hos arbetskraften. Produktionen, som tidigare under året under inverkan av bland annat treveckorssemestern och arbetskonflikten inom livsmedelsindustrin föll tillbaka, har under de sista månaderna stigit. Industriproduktionen torde icke i någon betydande grad komma att understiga 1951 års rekordnivå, och jordbruket kan, tack vare en god skörd, uppvisa ett fördelaktigare resultat än under 1952.

Utrikeshandeln har — som närmare belyses i ett följande avsnitt — utvecklats gynnsammare än vad som förutsades i de prognoser, vilka framlades vid årets början. Det har visserligen hävdats, att det gynnsamma utfallet av handelsbalansen och den såväl kvantitativa som kvalitativa förstärkningen av valutareserven som ägt rum skett till priset av minskade varulager. Att en viss lagerminskning ägt rum under 1953 torde vara otvivelaktigt. Denna minskning, som i 1952 års priser för närvarande har uppskattats till cirka 500 miljoner kronor, torde huvudsakligen ha gått ut över de överskottslager hos skogsindustrierna, som uppkommo under 1952 på grund av försämrade avsättningsmöjligheter, samt de vid utgången av 1952 onormalt stora lagren av järn och stål. Även för de fasta bränslena torde under 1953 skett en viss lagerminskning. Å andra sidan har med all säkerhet en viss lageruppbbyggnad ägt rum av textilvaror. För samtliga dessa grupper var lagerutvecklingen under 1952 den motsatta. Totalt beräknades lagren under detta år ha ökat med 900 miljoner kronor. Under de båda åren 1952 och 1953 kan — med reservation för felaktigheter på grund av den ofullständiga statistiken — den totala lagerhållningen i 1952

års priser beräknat ha ökats med cirka 400 miljoner kronor, samtidigt som guld- och valutareserven stigit med inemot 500 miljoner kronor.

I vad mån den förda kreditpolitiken påverkat den antydda utvecklingen är svårt att avgöra. En minskad investeringsbenägenhet inom den privata sektorn torde främst bottsna i en försiktigare bedömning av konjunkturutsikterna utifrån en befarad internationell konjunkturavmattning. Denna neddämpning har kompensrats av ett ökat bostadsbyggande och en expansion inom den offentliga sektorn i övrigt. Den kreditpolitiska målsättningen för finansieringen av bostadsbyggandet och statsupplåningen har kunnat fullföljas, och anpassningen inom näringslivet till ett i jämförelse med inflationsåren mera tempererat ekonomiskt klimat har kunnat ske med bibehållen hög produktion och hög sysselsättning. Den återhållsamhet, som framträtt beträffande kreditanspråken hos bankerna, torde delvis vara en effekt av kreditrestriktionerna. De creditsökande ha blivit medvetna om att kreditanspråken underkastas en strängare prövning både ur kreditvärdighetens och kreditändamålets synpunkt. Kreditrestriktionerna torde även ha haft bland annat den psykologiska effekten, att man inom näringslivet blivit medveten om fördelarna av att bygga upp en likviditet för att möta en vikande konjunkturs påfrestningar. Kreditrestriktionerna ha även bidragit till att hos kommunerna inskräpa behovet av en mera noggrann planering av finansieringsfrågor innan investeringsprojekten igångsätts.

Utrikeshandeln och valutareserven.

I nationalbudgetdelegationens prognos på våren 1953 beräknades handelsbalansens saldo under 1953 komma att uppvisa ett underskott på cirka 1 000 miljoner kronor. Härvid förutsattes att — med utgångspunkt från i stort sett oförändrad lagerhållning — den realiserade exporten volymmässigt komme att öka med cirka 4 % jämfört med 1952, medan prismässigt en nedgång skulle inträffa med cirka 16 %. För importens del räknades med en i stort sett oförändrad volym och en nedgång i genomsnittspriserna med cirka 8 %. Genom nämnda prisförändringar skulle förhållandet mellan export- och importpriserna — det s. k. bytesförhållandet med utlandet — förämrast med närmare 10 %.

Prismässigt har kalkylen i stort sett visat sig vara riktig för importsidan, medan prisnedgången mellan 1952 och 1953 för exporten blivit mindre än i den ursprungliga kalkylen (totalt beräknas nedgången nu till cirka 11 %). Försämringen i priserna på exportsidan kan huvudsakligen hänföras till det under 1952 inträffade priset på skogsprodukter, vilket till fullo slagit igenom först under 1953. På importsidan ha kraftiga prisreduktioner kunnat registreras för bränslen och drivmedel samt oädla metaller och arbeten därav. Volymmässigt beräknas för närvarande ökningen för exportens del ha blivit betydligt större än vad som förutsades i kalkylen

— eller cirka 7 % mot beräknade cirka 4 %. Denna stegring har skett främst genom ökad efterfrågan på skogsindustriprodukter, för vilka den volymmässiga exportökningen i jämförelse med 1952 kan uppskattas till 30 à 35 %. Härigenom har en avveckling kunnat ske av de vid årsskiftet 1952/53 på vissa håll förefintliga onormalt stora lagren. Även exporten av jordbruksprodukter har kunnat öka, medan däremot maskinexporten volymmässigt minskat med cirka 20 %.

Importvolymen beräknas ha nedgått mellan 1952 och 1953 med cirka 1 %. Utslagsgivande har här varit en kraftig minskning av importen av järn och stål, för vilka dock införseln under 1952 var onormalt hög, samt för de fasta bränslena, d. v. s. kol och koks. För bilimporten har kunnat registreras en mycket kraftig uppgång, och även införseln av textilvaror har visat en avsevärd ökning utöver 1952 års låga siffra.

Genom bland annat nämnda pris- och volymmässiga förändringar har det ursprungligen beräknade importöverskottet om cirka 1 000 miljoner kronor avsevärt reducerats och uppgick för tiden januari—november 1953 till 446 miljoner kronor. För hela år 1953 torde importöverskottet kunna uppskattas till drygt 400 miljoner kronor, vilket skulle innebära en förbättring jämfört med 1952 på ungefär 400 miljoner kronor.

Riksbankens guld- och valuta-reserv steg under 1953 från 2 304 miljoner kronor vid årsskiftet 1952/53 till 2 621 miljoner kronor per ultimo december 1953 eller med 317 miljoner kronor. Affärsbankernas avista nettoposition gentemot utlandet förbättrades under perioden januari—november 1953 med 34 miljoner kronor från en nettoskuld om 20 miljoner kronor vid årsskiftet 1952/53 till en nettofordran om 14 miljoner kronor per ultimo november. Landets totala valuta-reserv, som vid slutet av åren 1949—52 uppgick till respektive 1 179 miljoner kronor, 1 106 miljoner kronor, 2 153 miljoner kronor och 2 284 miljoner kronor, har under 1953 — under förutsättning av i stort sett oförändrad valutabehållning i affärsbankerna vid utgången av sistlidne december — ökat med cirka 350 miljoner kronor och uppgick till cirka 2 635 miljoner kronor vid senaste årsskifte.

Den totala valuta-reservens ökning under 1953 har varit mer än dubbelt så stor som under 1952 och får med beaktande av det försämrade bytesförhållandet med utlandet och den på samtliga marknader skärpta konkurrensen betecknas som relativt tillfredsställande. Det bör dock understrykas, att trots den förbättring som ägt rum under de senare åren, den största vikt bör läggas på en fortsatt uppbyggnad av valuta-reserven. Fullmäktige anse det fortfarande angeläget, att vid utformandet av den ekonomiska politiken största uppmärksamhet ägnas betydelsen av en fortsatt såväl kvantitativ som kvalitativ förbättring av valuta-reserven.

Det i bankoutskottets utlåtande nr 17 till 1953 års riksdag uttalade önskemålet om en bättre sammansättning av valuta-reserven har även kunnat förverkligas. Riksbankens egentliga guld- och dollarreserv, d. v. s.

exklusive guld och dollar erhållna i samband med överskott inom den europeiska betalningsunionen, har under 1953 stigit med 275 miljoner kronor eller från cirka 38 % av riksbankens totala guld- och valutabehållning vid årsskiftet 1952/53 till cirka 44 % vid senaste årsskifte. De s. k. EPU-valutorna, inklusive guld och dollar erhållna i samband med svenska överskott inom unionen, ha under 1953 ökat med 25 miljoner kronor. Även för gruppen »övriga valutor» har registrerats en förbättring, nämligen med 17 miljoner kronor. De under 1952 uppkomna, inom gruppen »övriga valutor» inrymda dollarförpliktelserna, vilka omnämndes i fullmäktiges berättelse till 1953 års riksdag, ha avvecklats under det gångna året.

Förändringarna under året i riksbankens och affärsbankernas behållning av guld och valutor framgå av tabellen å vidstående sida (i miljoner kronor).

De inom EPU bokförda avräkningarna under 1953 ha för Sveriges del medfört, att det kumulativa avräkningsöverskottet, som vid årsskiftet 1952/53 uppgick till 1 051 miljoner kronor, vid senaste årsskifte stigit till 1 108 miljoner kronor (efter avräkningarna för november, vilka bokfördes i mitten av december respektive år). Härigenom hade första till och med fjärde överskottstrancherna av Sveriges kvot inom unionen helt utnyttjats, varjämte ett belopp om 32 miljoner kronor avräknats under femte överskottstranchen. Vid senaste årsskifte svarade det kumulativa avräkningsöverskottet mot cirka 82 % av Sveriges kvot i unionen. Av nämnda avräkningsöverskott om 1 108 miljoner kronor ha 689 miljoner kronor av Sverige lämnats såsom kredit till unionen. Återstoden — 419 miljoner kronor — har erhållits i guld och dollar. I räntegottgörelse för den till unionen lämnade krediten har riksbanken under 1953 erhållit cirka 15 miljoner kronor.

Skillnaden mellan å ena sidan handelsbalansens underskott om drygt 400 miljoner kronor och å andra sidan guld- och valutareservens ökning om cirka 350 miljoner kronor förklaras i huvudsak av att för andra löpande betalningar än varubetalningar uppkommit ett överskott, som för närvarande kan beräknas till cirka 800 miljoner kronor. Detta överskott är helt beroende av det s. k. sjöfartsnettot, vilket preliminärt uppskattats till cirka 840 miljoner kronor under 1953 mot 1 075 miljoner kronor under 1952. Däremot kunna kapitaltransaktionerna beräknas medföra ett underskott under 1953 om cirka 30 miljoner kronor. Under året har icke förmärkts någon mera allmän förskjutning mellan varu- och betalningsströmmarna.

Det i fullmäktiges berättelse till 1953 års riksdag omförmälda nya systemet vid kurssättningen på pund sterling och holländska floriner, vilket i huvudsak innebar en återgång i begränsad omfattning till en fri, på tillgång och efterfrågan baserad kurssättning, utökades den 23 februari 1953 att jämväl omfatta belgiska francs, den 30 mars 1953 schweiziska francs,

Valutarenserven under 1953.

	Ultimo dec. 1952			Ultimo mars 1953			Ultimo juni 1953			Ultimo sept. 1953			Ult. dec. 1953
	Riks- banken	Affärs- bankerna	Summa	Riks- banken	Affärs- bankerna	Summa	Riks- banken	Affärs- bankerna	Summa	Riks- banken	Affärs- bankerna	Summa	Riks- banken
Guld och US-dollar exkl. EPU	872	180	1 052	930	144	1 074	992	129	1 121	1 098	135	1 233	1 147
Guld och US-dollar er- hållna under EPU- överenskommelsen . .	391	—	391	415	—	415	348	—	348	384	—	384	419
EPU-valutor ¹⁾	973	— 136	837	876	— 106	770	887	— 179	708	912	— 122	790	970
Övriga valutor	68	— 64	4	24	— 75	— 51	23	— 84	— 61	34	— 69	— 35	85
Summa guld och valutor	2 304	— 20	2 284	2 245	— 37	2 208	2 250	— 134	2 116	2 428	— 56	2 372	2 621

¹⁾ Under rubriken EPU-valutor inkluderas dels kontoställningen i förhållande till EPU, dels kontoställningen i förhållande till vart och ett av de till EPU-överenskommelsen anslutna länderna samt dessas valutaområden.

Anm. Per ultimo november 1953 hade affärsbankerna en avista nettofordran på utlandet om 14 miljoner kronor mot en skuld på 20 miljoner kronor vid 1953 års början.

den 20 april 1953 franska francs, den 18 maj 1953 danska kronor och västtyska mark samt den 14 december 1953 norska kronor. Från respektive tidpunkter blev det även möjligt för valutabankerna att avsluta bilaterala terminsaffärer i nämnda valutor (med undantag för norska kronor) enligt samma grunder, som gällde för de valutor, för vilka fri kurssättning införts redan 1952.

Genom en överenskommelse mellan centralbankerna i Belgien, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Sverige och Västtyskland togs den 18 maj 1953 ett nytt steg på vägen mot friare förhållanden på valutamarknaderna. Från och med nämnda datum medgavs nämligen affärsbankerna i angivna länder att avsluta avista arbitrageaffärer med varandra i belgiska francs, danska kronor, franska francs, holländska floriner, schweiziska francs, pund sterling, svenska kronor samt västtyska mark. Detta innebar, att de svenska affärsbankerna gavs möjlighet att köpa och sälja exempelvis franska francs icke endast som tidigare i Frankrike utan i vilket som helst av övriga här angivna länder. Härigenom komma valutakurserna att avspegla Sveriges totala betalningsläge gentemot de övriga i systemet deltagande länderna och icke såsom förut det rent bilaterala betalningsförhållandet till varje land. Sedan Norges Bank anslutit sig till nämnda överenskommelse mellan centralbankerna, utvidgades denna från och med den 14 december att även omfatta norska kronor.

I samband med den i föregående stycke omtalade utvidgningen företogs från och med den 18 maj 1953 även vissa smärre justeringar i de av riksbanken noterade marginalkurserna. Dessa marginalkurser, vilka framgå av följande sammanställning, ligga 0,75 % på vardera sidan av gällande paritetskurser och representera de yttergränser, vid vilka riksbanken under alla förhållanden är beredd att ingripa på marknaden. Valutabankerna tillämpa vid sin handel med allmänheten köp- och säljkurser (= marknadskurser) baserade på tillgång och efterfrågan. Dessa kunna i vissa lägen något under- resp. överstiga de av riksbanken noterade marginalkurserna.

Avista marginalkurser tillämpade gentemot valutabankerna.

	Köpkurs	Säljkurs
100 Francs, Bryssel	10: 2691	10: 4243
100 Kronor, Köpenhamn	74: 337	75: 46
100 Francs, Paris	1: 46702	1: 48919
100 Floriner, Amsterdam	135: 12	137: 16
100 Kronor, Oslo	71: 88 3/8	72: 97
100 Francs, Zürich	117: 42	119: 194
1 Pund sterling, London	14: 37 5/8	14: 59 3/8
100 DM, Frankfurt a/M	122: 2515	124: 099

Genom överenskommelse mellan riksbanken och övriga berörda centralbanker utvidgades från och med den 5 oktober 1953 den i maj 1953 införda ordningen på valutamarknaden på sådant sätt, att affärsbankerna i de i systemet då deltagande länderna gävos möjlighet att avsluta arbitrageaffärer med varandra i vilken som helst av de ifrågavarande valutorna icke endast såsom dittills avista utan även på högst tre månaders termin. Terminsaffärer hade tidigare endast kunnat ske på bilateral basis.

Sedelutgivningen.

I skrivelse den 13 februari 1953 framhöll den av Kungl. Maj:t i november 1951 tillsatta kommittén för utredning om riksbankens sedelutgivning på längre sikt, att kommittén ännu ej vore i tillfälle att framlägga förslag till definitiv lagstiftning i ämnet. Utredningsmännen ville därför anmäla frågan om förlängning av den provisoriska lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Beträffande frågan om maximibeloppet för sedelutgivningen framhöllo utredningsmännen, att sedelmängden under 1952 visserligen något kom att överstiga vad utredningsmännen ansett som normalt maximum — 4 500 miljoner kronor — varigenom den reserv om 300 miljoner kronor, som reserverats för ändrade betalningsvanor och andra förändringar, som ej kunde hänföras till en försämring av penningvärdet, delvis kom att tagas i anspråk. Den förutsedda utvecklingen av produktionen inom landet samt av pris- och lönenivåerna under 1953 syntes däremot enligt kommitténs

mening tala för att dåvarande maximibelopp för sedelutgivningen — 4 800 miljoner kronor — borde kunna bibehållas även för budgetåret 1953/54.

I sitt yttrande över nämnda skrivelse anförde fullmäktige bland annat, att fullmäktige icke ville motsätta sig ett bifall till utredningsmännens förslag, att lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning i oförändrad lydelse skulle erhålla förlängd giltighet under budgetåret 1953/54. Under erinran om att marginalen mellan i nämnda lag stadgat maximum för sedelutgivningsrätten, 4 800 miljoner kronor, och högsta beloppet utelöpande sedlar under 1952 (4 663 miljoner kronor den 23 december) var så knapp som 137 miljoner kronor och under 1953 skulle lämna utrymme för en ökning av sedelmängden med icke fullt 3 % över 1952 års högsta belopp, reserverade sig fullmäktige dock för att utvecklingen under 1953 kunde göra det erforderligt, att maximum för sedelutgivningsrätten behövde höjas.

Sedan riksdagen för sin del godkänt det av Kungl. Maj:t i proposition nr 181/1953 framlagda förslaget om förlängning av gällande bestämmelser om riksbankens sedelutgivningsrätt, utfärdades lag härom den 5 juni 1953 (nr 309).

Vid rapportdagarna under 1953 visade beloppet utelöpande sedlar en avsevärt lägre procentuell stegringstakt än under närmast föregående år. Från årets början och fram till mitten av mars låg beloppet utelöpande sedlar cirka 12 % över motsvarande belopp 1952. Därefter sjönk procenttalet successivt fram till ultimo juli, då siffran 5,3 % registrerades. Under återstoden av 1953 varierade vid rapportdagarna den procentuella ökningen jämfört med 1952 mellan 4,5 och 5,7 %. Under 1953 har den utelöpande sedelmängden legat högst 12,4 % (7 januari) och lägst 4,2 % (22 juni) över beloppet utelöpande sedlar vid motsvarande rapportdagar 1952. Spännvidden mellan högsta och lägsta belopp utelöpande sedlar har under 1953 varit 893 miljoner kronor. Högsta beloppet — 4 919 miljoner kronor — registrerades den 23 december och lägsta — 4 026 miljoner kronor — den 23 mars.

Då utvecklingen av sedelmängden fram t. o. m. ultimo oktober indikerade, att risk förefunnes för att gällande sedelmaximum kunde komma att överskridas, hemställde fullmäktige i skrivelse till Konungen den 5 november 1953 — under erinran om sin reservation i sitt ovannämnda yttrande — att Kungl. Maj:t för 1953 års riksdags höstsession måtte framlägga förslag till sådan ändring av lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, att däri stadgat högsta belopp för riksbankens sedelutgivningsrätt höjdes från 4 800 miljoner kronor till 5 100 miljoner kronor.

I proposition nr 239 framlade Kungl. Maj:t för riksdagen fullmäktiges förslag till höjning av maximibeloppet för riksbankens sedelutgivning till

5 100 miljoner kronor. Sedan riksdagen för sin del godkänt vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, utfärdades lag härom den 11 december 1953 (nr 704) med giltighet från och med den 16 december 1953 till och med utgången av juni 1954. Vid rapportdagen den 23 december överskreds förutvarande gräns för sedelutgivningen med 119 miljoner kronor. Vid årsskiftet 1953/54 uppgick beloppet utelöpande sedlar till 4 835 miljoner kronor.

Obligationsmarknaden m. m.

Obligationskurserna visade från årsskiftet 1952/53 och fram till diskontoändringen den 20 november 1953 endast små variationer. Kursnivån för långfristiga 10-årsbundna $3\frac{1}{2}$ % statslån varierade mellan 99 och $99\frac{1}{4}$ %, medan för äldre $3\frac{1}{2}$ % lån med redan inträdd konverteringsrätt eller med konverteringsrätten inträdande inom de närmaste åren noterades köpkurser mellan 97 och 98 %. Efter diskontosänkningen skedde över lag en viss uppjustering av kurserna. Köpkurserna för ovan nämnda obligationer höjdes sålunda dagarna efter diskontoändringen med $\frac{1}{2}$ till $\frac{3}{4}$ %. För statens långa 3 % lån av 1945 och 1946 noterades vid 1953 års ingång köpkursen $91\frac{1}{4}$ %, motsvarande en effektiv avkastning av 3,40—3,45 % per år, medan vid utgången av december samma lån köpnoterades till $93\frac{1}{2}$ %, motsvarande en avkastning av 3,30—3,33 %.

Utbuden på obligationsmarknaden ha under 1953 liksom under 1952 varit obetydliga, och riksbanken har icke i kursstödjande syfte behövt uppträda på obligationsmarknaden.

Som ett led i den av riksbanken förda kreditpolitiken beslöto fullmäktige — efter överläggningar i januari 1953 mellan fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret — att från och med den 1 februari 1953 icke som dittills direkt från riksgäldskontoret övertaga skattkamarväxlar för försäljning i marknaden. Fullmäktige förklarade, att riksbanken i fortsättningen endast undantagsvis vid penningknapphet på marknaden komme att direkt från riksgäldskontoret övertaga skattkamarväxlar och då uteslutande växlar, förfallande vid den närmast följande skatteterminen. Direkt finansiering i riksbanken av riksgäldskontorets medelsbehov har på grund av penningmarknadens i stort sett goda likviditet endast behövt äga rum i samband med ovan omtalade tillfälliga och av speciella orsaker betingade påfrestningar under december. Riksbanken har däremot från affärsbankerna vid vissa tillfällen av ansträngt likviditetsläge övertagit skattkamarväxlar med kort återstående löptid, vilka sedermera lösts av riksgäldskontoret.

I samband med denna omläggning konverterade riksbanken den 31 mars 1953 sitt innehav av skattkamarväxlar på 1 000 miljoner kronor till korta statsobligationer med en löptid på 1, 2, 3 respektive 5 år till motsvarande belopp, varjämte riksgäldskontoret avvecklade den tillfälliga kredit på 350 miljoner kronor, som lämnades i december 1952. Nämnda utbyte inne-

bar också ökade möjligheter för riksbanken att i likviditetspåverkande riktning uppträda på marknaden.

Diskontot för skattkammarväxlar med 3—5 månaders löptid utgjorde fram till diskontosänkningen den 20 november 1953 2,0—2,1 % per år. Efter nämnda datum sänkte riksgäldskontoret successivt diskontot för dylika skattkammarväxlar till 1,8—2,0 % per år.

Förändringarna under året i riksbankens innehav av svenska värdepapper av olika slag framgå av nedanstående tabell (i miljoner kronor):

	31/12 1952	31/12 1953
Skattkammarväxlar	1 962	487
Statsobligationer	673	1 759
<i>Summa statspapper</i>	<i>2 635</i>	<i>2 246</i>
Övriga obligationer	605	540
Totalt innehav	3 240	2 786

De enligt lagen den 14 december 1951 (nr 783) i riksbanken gjorda insättningarna å investeringskonto för skog uppgingo per den 31 december 1953 till 114 miljoner kronor, varav cirka 2 miljoner kronor insatts under 1952.

I enlighet med beslut av 1950 års riksdag har i januari 1951, 1952 och 1953 återbetalats tillhopa 272 miljoner kronor av de insättningar av aktiebolags vinstmedel, vilka skulle ske enligt lagen den 23 april 1948 (nr 175). Återstående belopp å detta konto utgjorde — inklusive krediterade räntor — per den 31 december 1953 94 miljoner kronor, vilket återbetalades i början av januari 1954.

Vid uppgörande av riksbankens bokslut för 1953 har guldbehållningen i likhet med föregående år redovisats på tillgångssidan till ett pris av 2 480 kronor per kilogram. Såsom en särskild tilläggspost »Övervärde å guld» upptages skillnaden mellan guldbehållningens dagsvärde och värdet enligt nämnda pris. De utländska valutorna upptagas i princip till en medelkurs mellan de vid årets slut gällande köp- och säljkurserna. Skillnaden mellan det bokförda värdet och värdet efter inköps- respektive försäljningspriser vid handeln med guld och valutor regleras över kursdifferenskontot.

Liksom föregående år ha upplupna ännu ej betalda räntor å svenska obligationer per den 31 december 1953 krediterats vinst- och förlustkontot. Av diskontot å svenska skattkammarväxlar har den del, som belöper sig på bokföringsåret, bokförts å vinst- och förlusträkningen.

Riksbankens nettovinst under år 1953 redovisas med ett belopp av 79 838 046 kronor och 20 öre.

Utgående

	1 9 5 2	1 9 5 3	
	Kronor	Kronor	Kronor
Tillgångar.			
Guldbehållning	406 459 376 74	481 573 549 04	
Övervärde å guld	547 620 423 73	648 821 324 04	1 130 394 873 08
	(954 079 800 47)		
Skiljemynt	3 096 064 16		5 556 940 02
Inhemska bankers checkar, postremissväxlar, m. m.	64 541 252 29		22 816 123 89
Skattkamarväxlar	1 961 800 000 —	487 000 000 —	
Statens och hypoteksinrättningars obligationer	1 278 699 207 —	2 298 805 131 —	2 785 805 131 —
	(3 240 499 207 —)		
Diskonterade växlar	48 984 355 91	45 620 417 43	
Hypoteks- och kommunlån	268 181 752 09	206 561 362 68	
Kredit i checkräkning	3 884 463 35	104 533 469 63	
Avbetalningslån	60 378 083 66	58 227 454 81	
På indrivning beroende växlar och lån	69 993 17	66 331 48	415 009 036 03
	(381 498 648 18)		
Utländska statspapper	340 277 689 02	423 810 255 —	
Utrikes växlar	53 328 588 —	68 408 673 46	
Fordringar hos utländsk bank eller bankir, nettobelopp	956 387 220 36	998 548 784 30	
Utländska sedlar, m. m.	1 250 294 —	953 725 99	1 491 721 438 75
	(1 351 243 791 38)		
Hos riksgäldskontoret innestående pensionsfondsmedel	6 767 843 18		6 767 843 18
Övriga tillgångar	72 447 497 49		60 410 325 25
Sveriges kvot i Internationella valutafonden	517 321 000 —		517 321 000 —
Sveriges andel i Internationella återuppbyggnadsbankens grundfond, inbetalt belopp	103 464 200 —		103 464 200 —
Summa	6 694 959 304 15		6 539 266 914 20

balansräkning.

	1 9 5 2		1 9 5 3		
	Kronor		Kronor		Kronor
Skulder.					
Utelöpande sedlar	4 576 563	237 —			4 835 431 771 —
Utelöpande postremissväxlar	3 208 231	61			2 130 996 25
Checkräkning (statliga myndigheter)	449 425 706	41	362 815 174	50	
» (bankaktiebolag)	558 313 863	60	180 173 500	55	
» (andra insättare)	21 741 642	81	1 960 115	55	544 948 790 60
	(1 029 481 212	82)			
Depositions- och kapitalräkning	653 842	60	475 906	56	
Spärrkontomedel	183 824 355	73	93 691 785	74	
Investeringskontomedel	1 967 894	83	114 238 229	34	208 405 921 64
	(186 446 093	16)			
Kursdifferenskonto	181 745 440	64			234 931 279 63
Övriga skulder	28 755 713	82			14 717 935 36
Grundfond	50 000 000	—	50 000 000	—	
Avbetalningslånefond	65 000 000	—	65 000 000	—	
Reservfond	20 000 000	—	20 000 000	—	
Pensionsfonder	6 767 843	18	6 767 843	18	
Balanserade vinstmedel:					
från föregående år	387 150	61	682 384	01	
vinst för året	66 295 233	40	79 838 046	20	222 288 273 39
	(208 450 227	19)			
Internationella valutafonden	387 984 198	86			387 969 780 67
Internationella återuppbyggnadsbanken	92 324 949	05			88 442 165 66
Summa	6 694 959 304	15			6 539 266 914 20

Ansvarsförbindelser kr. 804 758: —.

Därtill kommer den ej inbetalda delen av riksbankens innehav av aktier i Internationella Banken i Basel nom. Schw. Frs 10 000 000 (4 000 st. aktier à Schw. Frs 2 500: —), utgörande 75 % av beloppet eller Schw. Frs 7 500 000: —.

Vinst- och

	1952	1953	
	Kronor	Kronor	Kronor
Utgifter och förluster.			
Inom linjen förda växlar och lån	—	860	—
Räntor å inlåningsräkningar	3 993 607 85	372 098 62	372 958 62
<u>Arvoden till fullmäktige och suppleanter för fullmäktige, m. fl.</u>			
Fullmäktige	68 266 23	68 369 68	
Suppleanter	11 235 70	11 113 11	
Arvoden till styrelseledamöter vid avdelningskontoren och suppleanter för dem	142 472 67	142 499 85	
	221 974 60	221 982 64	
<u>Avlöningar till ordinarie tjänstemän.</u>			
Lön till ordinarie tjänstemän i allmänhet . . .	3 076 246 79	3 116 801 40	
Nettolön till tjänstemän å indragningsstat . .	16 315 20	16 315 20	
Ställföreträdararvoden	2 767 74	4 780 65	
Kallortstillägg	2 096 73	2 181 73	
Vikariatsersättning	64 022 75	49 795 45	
Felräkningspengar	3 044 12	3 012 17	
Övertidsersättning, m. m.	12 545 80	13 791 50	
	3 177 039 13	3 206 678 10	
<u>Avlöningar till icke ordinarie personal.</u>			
Lön	1 273 850 66	1 197 365 64	
Kallortstillägg	1 137 70	1 143 35	
Vikariatsersättning	39 381 30	11 940 75	
Arvode till ombudsmannen i Malmö	3 600 —	3 600 —	
Ersättning till tillfälliga befattningshavare .	1 016 927 90	1 020 379 84	
Övertidsersättning, m. m.	10 128 15	12 799 —	
	2 345 025 71	2 247 228 58	
<u>Arvoden och särskilda ersättningar, m. m.</u>			
Personliga lönetillägg, m. m.	663 33	66 71	
Gratifikationer och belöningar	2 450 —	2 290 —	
Gottgörelse jämlikt § 18, mom. 1	13 728 64	13 736 11	
Rörligt tillägg	2 417 963 55	2 377 640 05	
Barntillägg	5 428 74	3 483 30	
	2 440 234 26	2 397 216 17	8 073 105 49
	(8 184 273 70)		
<u>Pensioner, m. m.</u>			
Tjänstepensioner	997 935 92	1 045 746 29	
Familjepensioner	388 610 88	385 717 34	
Diverse pensioner och understöd	15 183 80	16 152 40	
Rörligt tillägg	778 280 42	786 622 42	2 234 238 45
	(2 180 011 02)		
	(14 357 892 57)	Transport	10 680 302 56

förlusträkning.

	1 9 5 2		1 9 5 3		
	Kronor		Kronor	Kronor	
Inkomster och vinster.					
Diskonto å värlar	1 099 608	60	2 425 545	84	
Räntor å hypoteks- och kommunlån	8 118 673	41	7 457 601	18	
Räntor å kredit i checkräkning, m. m.	367 409	51	2 963 616	41	
Räntor å avbetalningslån	2 399 220	15	2 308 135	30	
Avgifter för kredit i checkräkning	34 485	07	26 301	46	
Inbetalningar å inom linjen förda eller avskrivna lånefordringar	2 366	16	2 259	66	15 183 459 85
	(12 021 762)	90			
Remboursprovisioner	520 142	27	48 609	50	
Övrig av utrikesrörelsen uppkommen vinst . . .	22 028 714	89	29 442 662	77	29 491 272 27
	(22 548 857)	16			
Räntor å svenska statspapper och obligationer .	52 656 511	18	50 031 385	24	
Ränta å hos riksgäldskontoret innestående pen- sionsfondsmedel	216 570	98	223 338	82	
Avgifter för i förvar mottagna depositioner . .	300 392	84	365 989	17	
Provisioner, m. m.	84 786	20	437 859	98	
Ersättning för förvaltning av statens bosättnings- lånefond	117 120	—	68 570	—	
Ersättning för förvaltning av statens egnahems- lånefond m. fl. fonder	279 118	—	261 401	—	
Inkomster av fonden för hantverks- och små- industrikredit	2 125	80	2 637	73	
Inkomster av fastigheter	332 657	29	331 492	91	
Courtage å obligationer	145 991	19	230 757	07	
Kassaöverskott	1 150	91	5 818	70	
Diverse	64 821	30	5 515	48	51 964 766 10
	(54 201 245)	69			
Summa	88 771 865	75			96 639 498 22

Vinst- och

	1952		1953	
	Kronor		Kronor	Kronor
Utgifter och förluster.				
<u>Förvaltningsutgifter, m. m.</u>	(14 357 892	57)	Transport	10 680 302 56
Fastighetsunderhåll	711 140	79	360 160	42
Fastighetsutskylder, renhållning av gator och gårdar	114 652	13	133 242	32
Rengöring inom fastigheterna	174 227	88	183 070	64
Värme och belysning	261 165	61	229 758	59
Inventarier och deras underhåll	197 811	79	196 561	72
Materialier, tidningar, m. m.	313 682	53	269 836	76
Post-, assurances-, telegram- och telefonavgifter	774 301	39	790 512	47
Inventeringar och inspektion vid avdelningskontoren	30 915	34	29 802	50
Rese-, traktaments- och flyttningsekostnader	116 670	08	109 313	83
Sjukvård och begravningshjälp, m. m.	47 075	34	51 441	09
Sedelförstörringsanläggning i Tumba	222 165	52	138 658	19
Vissa beredskapsutgifter	2 295 189	06	917 712	41
Övriga förvaltningsutgifter	297 584	—	291 917	72
	(5 556 581	46)		3 701 988 66
Ersatta kassaförluster	5 514	52	5 768	76
Courtage å obligationer	24 976	31	82 967	35
Diverse	72 219	95	2 010	05
	(102 710	78)		90 746 16
Kostnader för sedeltryckeriet	1 467 831	33	990 564	64
Kostnader för pappersbruket	991 616	21	1 337 850	—
	(2 459 447	54)		2 328 414 64
Summa utgifter och förluster	22 476 632	35		16 801 452 02
Saldo vinst	66 295 233	40		79 838 046 20
Summa	88 771 865	75		96 639 498 22

förlusträkning.

	1952		1953	
	Kronor		Kronor	Kronor
Inkomster och vinster.	88 771 865	75	96 639 498	22
Summa	88 771 865	75	96 639 498	22

**Vissa inom linjen förda tillgångar och skulder vid 1952 och
1953 års slut.**

	1952		1953	
	Kronor		Kronor	
<i>Tillgångar.</i>				
Riksbankens mynt- och medaljsamling	62 807	50	62 807	50
Taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter vid årens slut enligt nedanstående specifikation	18 808 600	—	18 808 600	—
Aktier i Internationella Banken i Basel	1 800 000	—	1 800 000	—
Vissa utländska obligationer och fordringar	49 000 000	—	49 000 000	—
Summa	69 671 407	50	69 671 407	50
Fastigheten i:				
Stockholm: bankhuset	5 710 000	—	5 710 000	—
sedeltryckeriet	1 200 000	—	1 200 000	—
Göteborg	1 535 000	—	1 535 000	—
Malmö	425 000	—	425 000	—
Falun	250 000	—	250 000	—
Gävle	365 000	—	365 000	—
Halmstad	410 000	—	410 000	—
Härnösand	290 000	—	290 000	—
Jönköping	226 000	—	226 000	—
Karlstad	185 000	—	185 000	—
Kristianstad	300 000	—	300 000	—
Linköping	307 000	—	307 000	—
Luleå	320 000	—	320 000	—
Mariestad	250 000	—	250 000	—
Norrköping	360 000	—	360 000	—
Nyköping	518 500	—	518 500	—
Sundsvall	325 000	—	325 000	—
Uppsala	618 000	—	618 000	—
Visby	240 000	—	240 000	—
Växjö	481 000	—	481 000	—
Örebro	325 000	—	325 000	—
Östersund	220 000	—	220 000	—
Tumba	3 823 100	—	3 823 100	—
Diverse valv	125 000	—	125 000	—
Summa	18 808 600	—	18 808 600	—
<i>Skulder.</i>				
Utelöpande postremissväxlar	16 624	45	16 624	45
Lånebanksobligationer med 4 % ränta på ränta	548	08	548	08
" " 4 1/2 % " " " "	5 527	07	5 527	07
" " 3 % " " " "	588	64	588	64
Förbindelser med 4 % ränta för under åren 1802 och 1803 inlämnat silver (s. k. silversedlar)	924	61	924	61
Realisationsobligationer med 4 % ränta till förfallodagen, utgivna för riksgäldssedlarnas inlösen 1803—1807	417	58	417	58
Summa	24 630	43	24 630	43

Avbetalningslånefonden.

Fördelningen den 31 december 1953 på riksbankens olika kontor av utestående lån från *avbetalningslånefonden* framgår av efterföljande tabell:

	Utestående lån		
	Antal	Belopp Kronor	
Huvudkontoret	7 386	¹⁾ 16 117 905	77
Avdelningskontoret i: Göteborg	1 410	3 242 880	—
Malmö	1 475	²⁾ 3 242 849	—
Falun	509	1 248 683	—
Gävle	1 292	2 101 456	—
Halmstad	422	1 029 251	—
Härnösand	537	1 161 633	—
Jönköping	870	1 666 966	—
Kalmar	213	478 470	—
Karlskrona	303	529 163	—
Karlstad	384	896 867	—
Kristianstad	356	895 976	—
Linköping	626	1 617 310	—
Luleå	1 615	3 016 766	—
Mariestad	258	635 014	04
Norrköping	799	1 094 938	—
Nyköping	396	924 546	—
Sundsvall	631	983 903	—
Umeå	838	2 012 342	—
Uppsala	2 790	8 745 410	—
Visby	383	1 120 496	—
Vänersborg	164	400 328	—
Västerås	840	1 584 882	—
Växjö	266	738 596	—
Örebro	606	1 252 955	—
Östersund	614	1 487 869	—
Summa	25 983	58 227 454	81

¹⁾ På indrivning beroende medel, kr. 5 339:17 inkluderas ej här.

²⁾ , , , , , 567:22 , , ,

Statens bosättningslånefond.

I nedanstående översikt redovisas fördelningen den 31 december 1953 på riksbankens olika kontor av utestående ej avskrivna lån från *bosättningslånefonden*, vilken står under riksbankens förvaltning men ej ingår i riksbankens balansräkning.

	Utestående lån		
	Antal	Belopp Kronor	
Huvudkontoret	15 470	13 404 206	66
Avdelningskontoret i: Göteborg	4 815	4 806 119	48
Malmö	5 342	4 684 677	06
Falun	1 528	1 267 235	75
Gävle	2 497	2 249 432	49
Halmstad	1 000	878 576	62
Härnösand	1 250	1 117 896	64
Jönköping	1 922	1 960 699	17
Kalmar	710	730 941	45
Karlskrona	723	686 763	10
Karlstad	1 615	1 407 930	76
Kristianstad	1 060	1 007 753	—
Linköping	1 498	1 573 430	48
Luleå	1 585	1 543 215	29
Mariestad	1 258	1 212 823	—
Norrköping	826	769 098	70
Nyköping	1 574	1 501 854	—
Sundsvall	919	827 079	81
Umeå	1 216	1 339 258	78
Uppsala	1 315	1 348 733	—
Visby	238	224 682	—
Vänersborg	955	943 632	40
Västerås	1 966	1 927 625	53
Växjö	580	560 894	—
Örebro	1 728	1 589 851	65
Östersund	721	651 765	—
Summa	54 311	50 216 175	82

Egnahems- m. fl. lån.

Vid utgången av år 1953 utestående lån, som övertagits från *egnahemsorganen och hushållningssällskapen*, fördela sig till antal och belopp på de olika kontoren sålunda:

	Antal	Belopp Kronor	
Huvudkontoret	4 754	56 069 922	62
Avdelningskontoret i: Göteborg	2 133	5 757 988	18
Malmö	728	3 983 545	48
Falun	2 050	6 515 660	92
Gävle	3 198	8 594 577	80
Halmstad	2 685	11 108 004	45
Härnösand	5 694	13 876 283	47
Jönköping	1 141	4 999 953	58
Kalmar	1 859	6 641 528	43
Karlskrona	1 872	7 109 744	76
Karlstad	3 755	11 689 531	91
Kristianstad	4 082	16 097 015	55
Linköping	2 530	9 642 179	29
Luleå	6 613	15 585 353	63
Mariestad	1 894	7 055 182	73
Norrköping	—	—	—
Nyköping	2 126	10 303 728	61
Sundsvall	—	—	—
Umeå	5 055	15 501 594	91
Uppsala	2 416	8 363 067	76
Visby	2 229	6 419 858	62
Vänersborg	4 442	15 387 886	65
Västerås	1 168	4 304 272	89
Växjö	2 167	7 521 486	87
Örebro	1 227	2 677 893	20
Östersund	4 425	11 832 055	91
Summa	70 243	267 038 318	22

De å föregående sida redovisade, vid utgången av år 1953 utestående lån, vilka övertagits från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, fördela sig till antal och belopp på följande olika lånetyper:

	Antal	Belopp Kronor
<i>Utlåning, som handhaves av såväl huvudkontoret som avdelningskontoren:</i>		
Jordbruksegnahemslån, skogslån, äldre tilläggs-lån och förstärkningslån	22 075	117 300 485 31
Bostadsegnahemslån	12 347	52 085 451 51
Uppskovslån	434	106 057 32
Nybyggnadslån	17 643	26 569 233 16
Förbättringslån	5 333	13 925 830 60
1942 års tilläggs-lån	2 655	3 908 828 84
Lån till estlandssvenskar	42	287 073 27
Premielån	4 794	5 506 436 88
Gödselvärdslån	336	164 203 74
Täckdikningslån	2 200	1 702 738 85
Nyodlings- och betesförbättringslån (allmänna fonden) . .	1	85 —
Silolanläggningslån	353	117 247 —
Transport	68 213	221 673 671 48
<i>Utlåning, som helt handhaves av huvudkontoret:</i>		
Arrendelån	96	198 636 01
Arbetsarmåbrukslån	1 489	29 333 669 60
Jordbruksegnahemslån m. fl. lån till låneförmedlare . . .	64	1 100 612 97
Bostadsegnahemslån , . . .	306	13 683 736 53
Uppskovslån , . . .	12	6 570 63
1942—1948 års tilläggs-lån , . . .	63	1 041 421 —
Summa	70 243	267 038 318 22

Riksbankens styrelse och vissa förvaltningsåtgärder.

§ 1.

Vid det val, som de av riksdagens kamrar utsedda valmännen förrättade den 27 maj 1953, utsågos till fullmäktige för valperioden 1953—1956 herrar Hall och Olof Andersson (omvalda).

Till suppleanter valdes samtidigt

för herr Hall	herr Emil Ahlkvist (omvald);
» » Olof Andersson	» Patrik Svensson (omvald).

Fullmäktige utsågo påföljande dag för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1954 förrättats

till *vice ordförande* och *deputerad*: herr Hall (omvald);

till *riksbankschef*: herr Lemne (omvald);

till suppleant för riksbankschefen att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall träda i hans ställe (*vice riksbankschef*): herr Lennart Hammarskiöld (omvald).

§ 2.

Till ledamöter av riksbankens *industristylse* för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1954 försiggått utsågo fullmäktige den 28 maj 1953 herr Hall, ordförande, bankdirektören Hjalmar Ekengren samt överdirektören och chefen för överstyrelsen för yrkesutbildning, civilingenjören Ryno Lundquist, den sistnämnde i egenskap av industrisakkunnig ledamot (samtliga omvalda).

Till suppleanter ha utsetts, för ordföranden herr Kristensson, för Ekengren bankkommissarien Helge Borggren samt för Lundquist chefen för grafiska forskningslaboratoriet, civilingenjören Gösta Carlsson.

§ 3.

Som ledamöter i *delegerade* för riksdagens verk för år 1954 ha fullmäktige för sin del omvalt herrar Allan Andersson och Kristensson med herr Olof Andersson som suppleant.

§ 4.

Beträffande sammansättningen av *styrelserna* för *avdelningskontoren* torde få hänvisas till riksbankens matrikel samt till fullmäktiges protokoll den 17 och den 29 december 1953.

§ 5.

Under året ha vidtagits åtgärder för genomförande av den av riksdagen vid 1952 års höstsession godkända omorganisationen av riksbanken (se bankoutskottets utlåtande nr 35/1952). Sälunda äro avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall under avveckling, och verksamheten vid dessa kontor skall enligt beslut av fullmäktige helt upphöra vid utgången av juni 1954. Vidare har nyutlåning från avbetalningslånefonden vid huvudkontoret upphört. Den kommitté, som fullmäktige tillsatte den 30 december 1952 för undersökning av om nya arbetsuppgifter lämpligen kunde tillföras avdelningskontoren, har verkställt vissa utredningar. Bland annat har, efter överläggning mellan kommittén och lantbruksstyrelsen, riksbanken förklarat sig beredd att övertaga förvaltningen av stödlån till jordbrukare. Vidare har riksbanken anmält, att den vore villig åtaga sig förvaltningen av värnpliktslånen. (Jfr. 1952 års statsrevisors berättelse, § 9.) Det är ännu ej möjligt att bedöma, när kommittén kan slutföra sitt uppdrag.

§ 6.

Riksbanken har handhaft betalningsarrangemanget med Banco do Brasil samt tillämpningen av de mellan Sverige, å ena, samt Argentina, Belgien, Bulgarien, Danmark, Frankrike, Grekland, Italien, Japan, Jugoslavien, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Schweiz, Sovjetunionen, Spanien, Storbritannien, Tjeckoslovakien, Turkiet, Förbundsrepubliken Tyskland, Ungern, Uruguay samt Österrike, å andra sidan, träffade betalningsöverenskommelserna.

§ 7.

Enligt lag den 14 december 1951 (nr 783) om investeringskonto för skog skall i vissa fall idkare av skogsbruk, för vilken taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställas under åren 1953 och 1954, insätta en del av intäkten från skogen å särskilt spärrat konto i riksbanken.

Sedan Kungl. Maj:t den 19 december 1952 och den 16 januari 1953 utfärdat kungörelser om viss dispens från sagda lag, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 27 februari 1953 (nr 72) förordnat, att någon insättnings-skyldighet icke skall föreligga för under år 1953 erhållna intäkter av skogsbruk. Någon inskränkning i rätten att verkställa frivillig insättning å investeringskonto har däremot icke gjorts. Proposition med förslag till en permanent lagstiftning om rätt att vid taxering för intäkt av skogsbruk åtnjuta avdrag för frivilliga insättningar å särskilt bankkonto torde komma att föreläggas årets riksdag.

Såsom omnämnts i den inledande allmänna delen, innestod å investe-

ringskonto för skog per den 31 december 1953 ett sammanlagt belopp av cirka 114 miljoner kronor, innebärande en ökning under året med omkring 112 miljoner kronor.

§ 8.

Jämlikt beslut av fullmäktige den 19 november 1953 tillämpar riksbanken från och med den 20 i samma månad följande växeldiskonto och lägsta utlåningsräntor:

Växeldiskonto för växlar på högst 3 månader 2¾ %

Ränta för lån på högst 2 månader

mot säkerhet av:

obligationer, utfärdade av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank och Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, samt skattkamarväxlar, utfärdade av svenska staten 3 %

obligationer, utfärdade av Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan, kommuner, landsting, in-teckningsbolag och aktiebolaget Industrikredit 3¼ %

Ränta för kredit i checkräkning: lägst 3 %.

Avgift för kredit i checkräkning: ½—1 %.

Å lån mot säkerhet av icke inskrivna svenska statens premieobligationer utgår avgift med ½ % för år.

§ 9.

Från avbetalningslånefonden, vilken uppgår till 65 miljoner kronor, utgjorde utlåningen — inklusive på indrivning beroende medel — vid utgången av december 1953 sammanlagt 58 233 361 kronor 20 öre. Däri ingår ett belopp om 19 592 573 kronor 57 öre, vilket utlämnats såsom garantilån enligt kungörelsen den 11 oktober 1946 (nr 676) angående statlig kreditgaranti åt den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, kungörelsen den 30 april 1948 (nr 210) angående statlig kreditgaranti för lån åt den som genomgått polis-skola, kungörelsen den 16 juni 1950 (nr 469) angående studielån med statlig kreditgaranti samt kungörelsen den 30 juni 1952 (nr 570) angående studielån med dylik garanti åt s. k. flyktingstudenter. Antalet garantilån utgjorde 3 272 — därav vid huvudkontoret 986 och vid avdelningskontoren 2 286 — vilket innebär en ökning under året med 512. Totalt har avbetalningslåne-ns antal nedgått under året med 3 704. Delvis föranledes denna nedgång av att avbetalningslån — inklusive garantilån — icke beviljats vid huvudkontoret sedan slutet av februari 1953 (jfr ovan § 5). Även vid avdelningskontoren har emellertid en viss minskning i antalet inträtt, vilket

sammanhänger med den allmänna restriktivitet beträffande kreditgivningen, som genomförts.

Räntan å lån från fonden har efter den 30 november 1950 utgjort 4 %; för garantilån utgör dock räntan endast 3½ %.

Rörande lånens fördelning på de olika kontoren hänvisas till de uppgifter, som intagits å sid. 27.

§ 10.

Spannmålskreditfonden uppgår till 2 500 000 kronor. Riksbanken förvaltar fondens hela belopp.

Räntan å lån från fonden utgör 4 %.

Sedan år 1947 har någon utlåning från fonden icke förekommit.

§ 11.

Från statens bosättningslånefond, till vilken riksdagen hittills såsom kapital anvisat sammanlagt 55 100 200 kronor, varav 52 000 000 kronor överlämnats till riksbanken, utgjorde vid utgången av december 1953 utlåningen 50 216 175 kronor 82 öre, innebärande en ökning under året av i runt tal 2 780 000 kronor.

Rörande lånens antal och fördelning hänvisas till sammanställningen å sid. 28. Under året har antalet utestående lån nedgått med 195. Räntan å lån från fonden utgör under innevarande budgetår oförändrat 4 %.

Från låneverksamhetens början och till utgången av år 1953 ha utlämnats 164 635 lån till ett belopp av sammanlagt 202 787 197 kronor samt efterskänkts eller avskrivits lån till ett belopp av sammanlagt 1 445 942 kronor 44 öre, motsvarande 0,7 % av hittills utlämnade medel.

Med stöd av beslut av 1953 års riksdag (jfr. prop. nr 53, statsutskottets utlåtande nr 63 och riksdagens skrivelse nr 156/1953) ha ändrade bestämmelser rörande statliga bosättningslån utfärdats av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 22 maj 1953 (nr 330).

Riksbanken har sedermera utarbetat och distribuerat nya meddelanden om lånevillkoren m. m. till de lånesökande, varjämte vissa kompletterande anvisningar utfärdats till Ortsombuden för bosättningslån och till riksbankens kontor.

§ 12.

Vid utgången av december 1953 utestodo ännu tio skyddsrumslån till ett sammanlagt belopp av 12 625 kronor 55 öre, därav vid huvudkontoret 2 140 kronor och vid avdelningskontoren 10 485 kronor 55 öre.

Några nya lån ha icke fått utlämnas efter den 30 juni 1946.

§ 13.

Fonden för hantverks- och småindustrikredit, vilken förvaltas av riksbanken, uppgår till ett belopp av 1 miljon kronor.

Hittills ha bildats nio garantiföreningar, vilkas medverkan förutsättes för utlämnande av lån från fonden. Antalet garantiföreningar har varit oförändrat under de senare åren.

Vid utgången av december 1953 utestodo 68 lån med ett sammanlagt belopp av 515 955 kronor, nämligen

Kontor	Antal lån	Sammanlagd lånesumma kronor
Falun	20	155 750: —
Jönköping	5	11 960: —
Kalmar	6	50 125 :—
Norrköping	15	161 250: —
Uppsala	16	112 770: —
Vänersborg	6	24 100: —
Summa	68	515 955: —

Till jämförelse må nämnas, att vid utgången av år 1952 utestodo 65 lån å ett sammanlagt belopp av 512 690 kronor.

Räntan å lån från fonden utgör oförändrat 4½ %.

§ 14.

De genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1948 av riksbanken från egnahemsorganen och hushållningssällskapen övertagna lånen fördelade sig per utgången av år 1953 å de olika kontoren på sätt närmare framgår av sammanställningen å sid. 29. Antalet förvaltade lån har under tiden 1 januari—31 december 1953 nedgått från 74 686 till 70 243 och det utestående lånebeloppet har under samma tid minskat från 286 113 589 kronor 88 öre till 267 038 318 kronor 22 öre.

För förvaltningen av lånen har riksbanken för budgetåret 1952/53 uppburit ersättning efter 3 kronor 50 öre per lån med 261 401 kronor; för innevarande budgetår har ersättningen ännu icke blivit bestämd.

Av till riksbankens förvaltning överlämnade fondmedel — vilka ej ingå i riksbankens balansräkning utan redovisas separat — ha till statsverket under 1953 återlevererats 17 544 290 kronor 46 öre, vilket belopp fördelar sig med 12 500 000 kronor å egnahemslånefonden, 2 614 290 kronor 46 öre å lånefonden för främjande av bostadsbyggande å landsbygden, 130 000 kronor å gödselvårdslånefonden, 500 000 kronor å täckdikningslånefonden, 100 000 kronor å arrendelånefonden samt 1 700 000 kronor å arbetarsmåbrukslånefonden.

§ 15.

Den 9 juni 1953 har Högsta domstolen fastställt Svea Hovrätts domslut i målet mellan riksbanken och AB Svenska handelsbanken angående rekvisition av vissa utländska valutor samt

den kursvinst, som uppkommit vid den svenska kronans devalvering i september 1949. Riksbankens talan i målet har därmed slutgiltigt lämnats utan bifall.

Under hänvisning till att avsikten varit, att Högsta domstolens dom i målet mot Svenska handelsbanken skulle få prejudicerande verkan beträffande riksbankens motsvarande krav gentemot övriga valutabanker, ha fullmäktige låtit meddela dessa banker att riksbankens ifrågavarande krav mot dem numera förfallit.

Fullmäktige ha den 11 juni 1953 beslutat uppdraga åt direktionen att inkomma med förslag till bestämmelser, som för framtiden utesluta varje tvekan om hur vinster och förluster vid valutakursförändringar skola fördelas mellan riksbanken och affärsbankerna. Ärendet är för närvarande föremål för utredning.

§ 16.

Riksbankens personal — bortsett från personalen vid sedeltryckeriet och pappersbruket — uppgick per den 31 december 1953 till följande antal (motsvarande antal vid utgången av år 1952 anges inom parentes)

ordinarie tjänstemän med

a) lönegradsbeteckningen Cp	37	(35)
b) » Cr	4 ¹⁾	(4)
c) » Ca	311	(303)
därav bankpersonal	184	(176)
biträdespersonal	60	(59)
vaktpersonal	67	(68)

extra ordinarie tjänstemän

därav bankpersonal	58	(69)
biträdespersonal	53	(55)
vaktpersonal	12	(12)

aspiranter

därav bankaspiranter	5	(12)
biträdesaspiranter	9	(22)
bankvaktmästareaspiranter	4	(2)

extra tjänstemän

Summa 539 (563)

Därtill bör läggas reservpersonal, d. v. s. personal anställd huvudsakligen för sedelräkning under kortare perioder, till ett antal av cirka 200. Av dessa tjänstgjorde under år 1953 i medeltal omkring 110 per arbetsdag.

¹ Samtliga tjänstemän inneha tillika lägre tjänst med lönegradsbeteckning Ca, som förts över stat.

² Därutöver 21 tjänstemän, vilka tillika inneha lägre ordinarie tjänst och vilka ingå i ovan angivna antal ordinarie Ca-tjänstemän.

Vid utgången av december månad 1953 tjänstgjorde sammanlagt 27 (vid utgången av år 1952 sammanlagt 21) ordinarie och icke-ordinarie riksbankstjänstemän vid valutakontoret.

§ 17.

Den av riksbanken för förbrukning inom landet under år 1953 försålda kvantiteten fin guld utgjorde 2 244 kg (1952 2 203 kg) med följande fördelning på de olika grupperna av ändamål:

dentalguld	802 kg
guldsmedsguld	1 290 »
diverse industriella ändamål	11 »
medaljer	141 »
<hr/>	
Summa	2 244 kg

§ 18.

Enligt beslut av fullmäktige skall den generella hyreshöjning, som för hyresåret 1953—1954 gäller å den allmänna hyresmarknaden, under samma tid tillämpas jämväl beträffande tjänstebostäder, upplåtna till tjänstemän vid riksbanken.

§ 19.

Riksbankens kontorsfastighet i Malmö är icke lämplig för sitt ändamål. Eftersom erforderliga ändrings- och reparationsarbeten skulle draga avsevärda kostnader, ha fullmäktige funnit det lämpligast försälja fastigheten och förhyra nya lokaler i annan fastighet.

Förhandlingar ha i anledning härav ägt rum med Malmö stad, och den 12 november 1953 beslöto fullmäktige att — under förutsättning av riksdagens godkännande — till staden försälja fastigheten för taxeringsvärdet, 425 000 kronor, och på vissa villkor i övrigt, bland annat att fastigheten må tillträdas först när riksbanken kan flytta in i nya lokaler. Därest staden godkänner försäljningsvillkoren, ha fullmäktige för avsikt att göra framställning till bankoutskottet om medgivande till försäljningen.

Förhandlingar om förhyrning av nya lokaler ha ägt rum, men dessa förhandlingar äro ännu ej slutförda.

Vidare pågå förhandlingar angående försäljning av riksbankens kontorsfastigheter i Norrköping och Sundsvall.

§ 20.

Den byggnad med tillhörande utrustning för sedelförstörelsekontoret vid Tumba bruk, för vars uppförande 1951 års riksdag medgivit, att ett belopp av förslagsvis 285 000 kronor finge tagas i anspråk (se bankoutskottets utlåtande nr 38/1951), har färdigställts och tagits i

bruk i april 1953. Till följd huvudsakligen av opåräknat besvärliga grundförhållanden samt inträffade prisstegringar sedan byggnadskostnaderna beräknades ha kostnaderna för anläggningen, inklusive förbränningsugnen, kommit att uppgå till cirka 370 000 kronor. I denna summa ingå därvid vissa utgifter, som icke medräknats i kostnadskalkylen, såsom för alarmanläggning, oljeeldningsaggregat med tillbehör m. m. Byggnaden har uppförts under ledning av den vid riksbankens pappersbruk anställde byggmästaren.

§ 21.

För att förbättra lokalutrymmet vid huvudkontoret och möjliggöra att den sedelräkningspersonal, som tjänstgjorde i förhyrda lokaler (å Storkyrkobrinken) kunde beredas plats inom riksbanksbyggnaden har en tidigare uthyrd tjänstebostad tagits i anspråk. Kostnaderna för de ändrings- och reparationsarbeten, som sammanhänga härmed och med vissa av organisatoriska skäl föranledda omflyttningar, kunna ännu icke angivas, eftersom arbetena ej avslutats. Hittillsvarande kostnader utgöra 104 000 kronor, varav i runda tal 34 500 kronor avse byggnadsarbeten, 10 000 kronor rörledningsarbeten, 11 500 kronor elektriska arbeten och 28 500 kronor målningsarbeten. Genom att all räkning av begagnade sedlar vid huvudkontoret kunnat koncentreras till riksbanksbyggnaden ha inbesparats, förutom hyreskostnader, även utgifter för särskild bevakning samt för transporter till och från den förhyrda lokalen.

Under året ha kostnaderna för fastighetsunderhåll vid avdelningskontoren uppgått till belopp, som framgå av nedanstående sammanställning. De kontor, där kostnaderna understigit 5 000 kronor, ha ej medtagits.

Kontor	Kronor (avrundade tal)	Kostnaden avser huvudsakligen
Göteborg	17 300: —	Utbyte av varmvattenledningar, m. m.
Falun	5 200: —	Inredning av valv.
Härnösand	9 900: —	Oljeeldningsanläggning; målning av yttertak m. m.
Jönköping	23 600: —	Yttre reparationsarbeten samt utbyte av fönster.
Karlstad	7 000: —	Plåtslageriarbeten; inläggning av nya golv i banklokalen samt målning i källare.
Kristianstad	30 100: —	Utbyte av värmepanna och varmvattenberedare; reparationsarbeten i tjänstebostäderna.

Kontor	Kronor (avrundade tal)	Kostnaden avser huvudsakligen
Linköping	15 200:—	Ommurning av skorstensstock; div. ändringsarbeten i banklokalerna samt ändring av alarmanläggningen.
Luleå	101 000:—	Omputsning av fasader och utbyte av samtliga fönster.
Mariestad	15 700:—	Oljeeldning; reparation av vattenledning.
Uppsala	10 000:—	Inredning av lunchrum m. m. samt sanitära anläggningar.
Örebro	5 100:—	Reparation av vaktmästarbostaden m. m.

Vid två kontor, nämligen i Umeå och Östersund, ha ändringsarbeten inom kontorslokalerna m. m. beslutats till en beräknad kostnad av 14 000 resp. 15 000 kronor. Vidare pågå vid kontoret i Jönköping arbeten för inrättande av nya valv för en beräknad kostnad av, inklusive valvsdörrar, 41 500 kronor, vilket belopp icke ingår i förenämnda för kontoret angivna summa.

§ 22.

I skrivelse till Konungen den 12 mars 1953 angående den då sedan länge rådande bristen på skiljemynt ifrågasatte fullmäktige, om det icke kunde vara lämpligt att riksbanken övertog ansvaret för mynttillverkningen.

Fullmäktige ha vidare i skrivelse till Konungen samma dag hemställt om bemyndigande för mynt- och justeringsverket att utgiva mynt å 5 kronor till ett belopp av förslagsvis 100 miljoner kronor.

§ 23.

I berättelsen till bankoutskottet vid 1952 års riksdag (se utskottets memorial nr 1) ha fullmäktige omnämnt, att förslag till 5-kronesedlar av ny typ preliminärt godkänts. Sedan dess har arbetet på ifrågavarande sedel fortgått, och den 21 december 1953 fastställdes det sedelpapper, som skall komma till användning.

Vidare må nämnas, att fullmäktige beslutat att å 10-kronesedlar med tryckår från och med 1953 vissa ändringar skola vidtagas i fråga om nummer- och facsimiletryck. På framställning av fullmäktige har Kungl. Maj:t den 18 december 1953 utfärdat kungörelse härom (SFS nr 743).

§ 24.

Nya kollektiva avtal ha under året slutits för arbetarpersonalen och förmännen vid riksbankens industrier. Avtalen för arbetarna vid de båda industrierna och för förmännen vid sedeltryckeriet ha icke uppsagts, och dessa avtal gälla följaktligen oförändrade under år 1954.

Den i visst beredskapssyfte anskaffade rullmaskinen vid *pappersbruket* (jfr § 20 i bankoutskottets memorial nr 1/1953) har numera levererats och tagits i bruk. Kostnaden har uppgått till cirka 41 000 kronor.

Vidare ha vid bruket installerats en s. k. vortrapsanläggning för rening av pappersmassa till en kostnad av cirka 21 000 kronor och en ny lump-skärmaskin för cirka 32 000 kronor. Genom sistnämnda maskinanskaffning har personalen på lumpavdelningen kunnat minskas med ytterligare en man, varjämte visst övertidsarbete kunnat undvikas.

Den år 1951 för packkammaren beställda pappersräkningsmaskinen har under året levererats och betingade ett pris av cirka 17 500 kronor.

Arbetena på att installera det jämlikt medgivande av 1951 års riksdag anskaffade långvirapartiet till pappersmaskinen ha numera avslutats, och anläggningen har provkörts. Kostnaderna ha hittills uppgått till cirka 270 000 kronor.

Moderniseringen av bostadssamhället har under året fortskridit i samma takt som tidigare.

Vid utgången av 1953 uppgick antalet anställningshavare vid bruket till 13 tjänstemän, 6 förmän, 74 manliga och 51 kvinnliga arbetare (därav 10 deltidsanställda).

Såsom fullmäktige tidigare anfört är *sedeltryckeriets* fastighet numera otillräcklig för att möjliggöra en rationell drift, och svårigheter föreligga att tillgodose behovet av nya sedlar utan eftersättande av kontrollen vid tillverkningen. På uppdrag av fullmäktige har riksbankens industristyrelse undersökt möjligheterna att uppföra ett nytt sedeltryckeri å annan tomt eller att tillbygga nuvarande fastighet. Då industristyrelsens utredning gav vid handen, att någon annan ur säkerhets- och transportsynpunkt m. m. lämplig tomt icke kunde erhållas inom Stockholm, hemställde fullmäktige i skrivelse till Konungen den 19 februari 1953, att riksbanken skulle av mynt- och justeringsverkets tomt få disponera ett område om cirka 1 150 m² för utvidgning av sedeltryckeriet. Sedan mynt- och justeringsverket samt byggnadsstyrelsen avgivit utlåtanden över framställningen, har Kungl. Maj:t den 23 september 1953 berett fullmäktige tillfälle att inkomma med yttrande i anledning av de invändningar, som av byggnadsstyrelsen framförts mot tomtförvärvet. Överläggningar ha sedermera ägt rum med representanter för Stockholms stad angående even-

tuellt inköp av annan tomt. Sedeltryckeriets byggnadsfråga är för närvarande föremål för ytterligare överväganden från industristyrelsens och fullmäktiges sida.

För sedeltryckeriet har under året inköpts en skärmaskin för en kostnad av 12 500 kronor, exklusive montering. I övrigt ha några större maskininköp icke skett. Utrymmesbristen i nuvarande fastighet omöjliggör nämligen inmontering av utrymmeskrävande maskiner, även om anskaffningen i och för sig under andra förhållanden skulle innebära en lämplig rationaliseringsåtgärd. Slutlikvid har emellertid under året erlagts till ett sammanlagt belopp av cirka 100 000 kronor för luftkonditionering, för vissa nummerverk till den nya 5-kronesedeln samt för tre räkningsmaskiner och ett kompletterande boktrycksrotationsverk. Likviden avser beställningar, som verkställts under tidigare år, delvis som en beredskapsåtgärd.

Sedeltryckeriet levererade under året cirka 79,5 miljoner sedelenheter, medan motsvarande antal för år 1952 utgjorde omkring 68,2 miljoner sedelenheter.

Vid utgången av december 1953 uppgick antalet anställningshavare vid sedeltryckeriet till 20 tjänstemän, 4 förmän samt 79 manliga och 24 kvinnliga arbetare. Därtill komma 2 timavlönade nattvakter samt städningspersonal.

De belopp, som i riksbankens bokslut upptagits såsom riksbankens kostnader för pappersbruket och sedeltryckeriet, ange endast de kontanta nettobelopp som under året utbetalats för dessa industrier. Att bilda sig en uppfattning om resultatet av verksamheten vid industrierna under året är icke möjligt förrän boksluten för dessa föreligga i slutet av februari 1954.

§ 25.

För riktigheten av de å sid. 20—26 lämnade sifferuppgifterna ansvara bankkamreraren Axel Rosengren och kammarskrivaren Alf Renström, vilka undertecknat, respektive kontrasignerat riksbankens bokslut.

§ 26.

Inspektioner av avdelningskontoren ha verkställts

av vice riksbankschefen Hammarskiöld vid kontoren i Gävle, Kristianstad och Visby samt — tillsammans med bankokommissarien Borggren — vid kontoret i Västerås,

av herr Hall och bankdirektören Ekengren vid kontoren i Falun, Luleå, Sundsvall, Umeå, Örebro och Östersund,

av bankdirektören Lundgren och bankokommissarien Laurén vid kontoret i Malmö,

av dåvarande bankokommissarien Lönnqvist vid kontoren i Göteborg, Halmstad och Härnösand,

av herr Laurén vid kontoren i Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Uppsala och Växjö samt — tillsammans med herr Borggren — vid kontoren i Karlstad, Mariestad och Vänersborg, samt

av herr Borggren vid kontoren i Linköping, Norrköping och Nyköping.

Föreskrivna inventeringar och undersökningar av huvudkontorets kassor och förvaringsrum ha under året ägt rum.

Revision genom därtill utsedda tjänstemän har under året företagits vid samtliga avdelningskontor.

§ 27.

Berättelser från bankens samtliga avdelningskontor bifogas.

Stockholm den 7 januari 1954.

CONRAD JONSSON.

DAVID HALL.

MATS LEMNE.

ALLAN ANDERSSON.

OLOF ANDERSSON.

FILIP KRISTENSSON.

AXEL RUBBESTAD.

/ Karin Winberg.